

LUYỆN TẬP NGHỊ LUẬN VỀ MỘT VẤN ĐỀ XÃ HỘI TRONG TÁC PHẨM VĂN HỌC

I – BÀI TẬP

1. Nêu đặc điểm của dạng đề nghị luận về một vấn đề xã hội trong tác phẩm văn học. Tự nêu lên hai đề văn thuộc dạng này (chưa có trong sách giáo khoa *Ngữ văn 12 Nâng cao*, tập một).

2. Cho đề văn sau đây :

Đọc văn bản sau và nêu những suy nghĩ của anh (chị) về ý nghĩa của câu chuyện.

"Ngày xưa có một vị vua ra lệnh đặt một tảng đá giữa đường. Sau đó ông nấp kín để chờ xem liệu có ai dời hòn đá to ấy đi không. Một vài viên quan và những thương gia giàu nhất vương quốc đi ngang, nhưng họ chỉ vòng qua tảng đá. Nhiều người lớn tiếng khiển trách đức vua đã không giữ cho đường sá quang quẻ, nhưng chẳng ai làm gì để lăn hòn đá ra khỏi mặt đường. Sau đó, một người nông dân đi tới, vai mang một bao rau củ nặng trĩu. Khi tới gần hòn đá, ông hạ bao xuống và cố đẩy hòn đá sang lề đường. Sau một hồi cố gắng hết sức, cuối cùng ông cũng làm được.

Khi người nông dân lại vác cái bao của mình lên, ông nhìn thấy một cái ví nằm trên đường, ngay chỗ hòn đá khi nãy. Cái ví đựng nhiều tiền vàng và một mảnh giấy ghi rõ số vàng trên sẽ thuộc về người nào đẩy hòn đá ra khỏi lối đi. Người nông dân đã học được một điều mà những người khác không hiểu : tất cả mọi trở lực đều dành một cơ hội để đem lại điều tốt đẹp cho một ai đó".

(*Những tấm lòng cao cả*, NXB Trẻ, 2004)

Suy nghĩ và trả lời các câu hỏi :

a) Đề văn trên có đặc điểm gì ? (Cấu trúc của đề về nội dung, hình thức và yêu cầu vận dụng thao tác nghị luận,...)

b) Nội dung chính mà bài viết cần tập trung làm nổi bật là vấn đề gì ?

c) Phạm vi tư liệu đề yêu cầu như thế nào ?

3. Tại sao có thể nói dạng đề nêu ở Bài tập 2 kiểm tra được cả năng lực đọc - hiểu và kĩ năng viết văn nghị luận của học sinh ?

II – GỢI Ý GIẢI BÀI TẬP

1. Xem lại bài học *Nghị luận xã hội và nghị luận văn học* và tự xác định các đặc điểm của dạng đề này.

2. Bài tập yêu cầu trả lời ba vấn đề :

a) Đề văn có đặc điểm gì ? Trước hết, cần thấy đây là loại đề mới. Loại đề này kiểm tra được năng lực đọc - hiểu văn bản và kĩ năng viết văn nghị luận của học sinh. Cấu trúc của đề thường có hai phần : trước hết, học sinh cần hiểu và chỉ ra được ý nghĩa của câu chuyện, sau đó mới phát biểu những suy nghĩ của bản thân về ý nghĩa đó. Hình thức của đề thường thông qua một truyện ngụ ngôn hoặc

một câu chuyện ngắn gọn nhưng giàu ý nghĩa để rút ra vấn đề cần bàn luận. Mỗi câu chuyện có thể rút ra các ý nghĩa khác nhau, miễn là hợp lí và có ý nghĩa thực sự sâu sắc. Thao tác nghị luận ở loại đề này thường là phân tích và bình luận một vấn đề.

b) Nội dung chính mà bài viết cần tập trung làm nổi bật là vấn đề gì ? Câu trả lời có thể khác nhau, tùy vào cách hiểu của mỗi học sinh. Trong câu chuyện trên, người kể đã rút ra ý nghĩa : "tất cả mọi trở lực đều dành một cơ hội để đem lại điều tốt đẹp cho một ai đó". Đây là nội dung trọng tâm cần làm nổi bật. Bài viết cũng có thể phê phán lối sống cá nhân, ích kỉ,... của một số người như trong câu chuyện đã nêu.

c) Phạm vi tư liệu đề yêu cầu như thế nào ? Để làm nổi bật trọng tâm và ý nghĩa của câu chuyện, người viết cần dẫn ra được nhiều ví dụ về các tấm gương của những con người vị tha, giàu đức hi sinh, có ý chí và nghị lực phi thường, vượt qua gian khổ, hi sinh,... cuối cùng họ đều giành được vinh quang. Có thể lấy dẫn chứng từ truyện cổ tích và phân tích các nhân vật đã được các vị thần thử thách về lòng nhân hậu, tinh thần dũng cảm,... và đã *kết thúc có hậu* như thế nào. Từ truyện cổ tích, người viết có thể liên hệ với cuộc sống thường nhật, bài học về khó khăn gian khổ tạo nên anh hùng ; để có vinh quang phải trải qua cay đắng như thế nào,...

3. Để làm bài tập này, trước hết cần đọc kĩ câu chuyện nêu trong Bài tập 2 và phải hiểu được ý nghĩa, sau đó mới viết bài nghị luận. Vì nếu hiểu sai ý nghĩa của câu chuyện thì sẽ bàn luận không đúng vấn đề đặt ra trong đó.